

دکتر جواد علی و تبار عیلامی ها

عبدالنبی قییم

چند روز پیش دوست فاضل و فرهیخته آقای م. ک تصویر دو صفحه از کتاب «المفصل فی تاریخ العرب قبل الاسلام» تألیف دکتر جواد علی را برای من فرستاد که در آن نظر ایشان درباره تبار عیلامی ها نوشته شده است. نظر به شأن و منزلت علمی بالای پروفیسور جواد علی و از آن جایی که آنچه بنده در کتاب «پادشاهی میسان و اهواز یا احواز» درباره سامی بودن عیلامی ها گفته ام با سخنان ایشان مطابقت دارد، از این رو اظهارنظر او جهت استحضار علاقه مندان ارائه خواهد شد. اما پیش از ذکر سخن دکتر جواد علی بی مناسبت نیست به صورت خیلی مختصر ایشان و شخصیت علمی او ذکر شود.

دکتر جواد علی متولد 1907 میلادی در کاظمیه بغداد و متوفا به سال 1987 که از او به عنوان علامه یاد می شود متفکر و مورخ بزرگ عراقی و یکی از مفاخر آن کشور است. پژوهش های تاریخی او و آثار برجای مانده از دکتر جواد علی به عنوان یکی از منابع معتبر تاریخی مورد قبول مجامع و محافل آکادمیک بین المللی است. معروف ترین و سترگ ترین کار او پژوهش ارزشمند وی درباره تاریخ عرب قبل از اسلام است که در مجموعه ای هشت جلدی تحت عنوان «المفصل فی تاریخ العرب قبل الاسلام» چاپ و منتشر شده است. این کتاب از آن چنان اهمیتی برخوردار است که هر پژوهشگر تاریخ عرب و تاریخ اسلام و تاریخ رسالت، نیازمند خواندن آن است.

دکتر جواد علی استاد تاریخ دانشگاه بغداد و در دو مرکز علمی یکی مجمع علمی العراقي و دیگری در مجمع اللغه قاهره عضو بود. او همچنین عضو انجمن باستان شناسان آلمان نیز بود. ایشان علاوه بر عربی به انگلیسی و آلمانی نیز مسلط بود و به دلیل دانش وافر و شأن علمی بالا در سال 1957 استاد ناظر دانشگاه هاروارد شد.

ایشان در صفحه 223 و 224 از فصل ششم جلد اول کتاب «المفصل...» از تقسیم بندی زبان های سامی سخن می گوید و از قول زبان شناسان و علما گروه زبان های سامی شمالی شامل زبان های عبری، فینیقی، آرامی، آشوری، بابلی، کنعانی و گروه زبان های سامی جنوبی را شامل لهجه های مختلف زبان عربی و زبان حبشی می داند. او در این تقسیم بندی هیچ گونه نامی از عیلامیان نمی کند و زبان آن ها را جزء زبان های سامی نمی داند.

پس از آن ایشان به نقد سخن تورات درباره سامی بودن عیلامی ها می پردازد، نظر به اهمیت موضوع عین نوشته دکتر جواد علی را نقل می کنیم. ایشان می نویسند: و هذه القرابه الواردة فی التوراه، و ذلك التقسیم المذكور فیها للبشر، لایستندان إلى أسس علمیه أو عنصریه صحیحه، بل بنیت تلك القرابه، و وضع ذلك التقسیم علی اعتبارات سیاسیه و عاطفیه و علی الأراء التي كانت شائعه عند شعوب العالم فی ذلك الزمان عن النسب و الأنساب و توزع البشر. فحشرت التوراه فی السامیه شعوباً لایمکن عدّها من الشعوب السامیه (العیلامین) و (اللودیین)، و أقصت منها جماعه من الواجب عدّها من السامیین، مثل (الفینیقیین) و (الکنعانیین).

بنده در کتاب «پادشاهی میسان و...» همین سخن دکتر جواد علی را با عباراتی دیگر گفته ام. در صفحه 235 از کتاب مزبور نوشته ام: آنچه در تورات در خصوص فرزندان سام آمده است، از نظر علمی، فاقد اعتبار است و نمی توان به آن استناد کرد.... در تورات نام بسیاری از اقوام سامی به عنوان فرزندان سام نیامده است، به عنوان مثال

عرب ها، بابلی ها، عموری ها، تدمری ها، فنیقی ، کنعانی ها در تورات ذکر نشده است. تورات عیلام، آشور، ارفکشاد، لود، و آرام را فرزندان سام دانسته است.

از انجایی که من کتاب المفصل را بیست و اندی سال پیش خوانده بودم و فقط یادداشت هایی از آن را در اختیار داشتیم از ذکر این مطلب در کتاب دکتر جواد علی غافل بودم و اگر این امر را به یاد داشتیم آن را در کتاب خود می نوشتیم و کتاب خویش را با نام دکتر جواد علی زینت می بخشیدم.